

І.Г. Смирнов, Т.В. Косарева

ТРАНСПОРТНА ЛОГІСТИКА

Навчальний посібник

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2008

ББК 65.37-81я73
С 50
УДК 338.47+656[075.8]

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1.4/18-Г-910 від 12.06.2007 р.)*

Рецензенти:

Захожай В.Б. — доктор економічних наук, професор, директор Інституту економіки і менеджменту ім. Леоніда Кравчука Між-регіональної академії управління персоналом;

Пащенко Ю.Є. — доктор географічних наук, завідувач відділу транспорту і зв'язу Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України.

Смирнов І.Г., Косарева Т.В.

С 50 Транспортна логістика: Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 224 с.

ISBN 978-966-364-723-4

У посібнику розглядаються проблеми і перспективи розвитку транспортної логістики в Україні, враховуючи її євроінтеграційний курс, питання: світовий ринок транспортно-логістичних послуг; логістична стратегія Європейського Союзу, його транспортні кордони і пан'європейські транспортні зони; інтеграція України у світову та європейську транспортно-логістичні системи; екологічні проблеми логістики та її розвиток в Україні; обслуговування споживачів і фірм автомобільним транспортом. Він буде корисний студентам вищих навчальних закладів, які вивчають курси «Логістика» і «Транспортна логістика», аспірантам, працівникам транспортно-логістичних компаній, науковцям і всім небайдужим до розвитку української логістики.

ББК 65.37-81я73

ISBN 978-966-364-723-4

© Смирнов І.Г., Косарева Т.В., 2008
© Центр учбової літератури, 2008

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	5
ПЕРЕДМОВА.....	7
1. УКРАЇНА У СВІТОВІЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНІЙ СИСТЕМІ.....	10
1.1. Світовий ринок транспортно-логістичних послуг.....	10
1.2. Ринок логістичних послуг США.....	18
1.3. Транспортно-логістична стратегія Європейського Союзу.....	21
1.4. Європейські транспортні коридори і пан'європейські транспортні зони.....	31
1.5. Інтеграція України у світову та європейську транспортно-логістичні системи.....	37
1.6. Формування ринку транспортно-логістичних послуг в Україні.....	49
1.7. Екологічні проблеми транспортної логістики.....	56
2. РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ В УКРАЇНІ.....	75
2.1. Суть та задачі транспортної логістики.....	75
2.2. Характеристика транспортної системи України.....	95
2.3. Організація транспортування.....	113
2.4. Вибір виду транспорту й перевізника.....	129
2.5. Транспортні тарифи та правила їх застосування.....	146
2.6. Транспортні умови торговельних контрактів.....	148
3. ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ І ФІРМ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ.....	157
3.1. Техніко-експлуатаційні показники роботи автомобільного транспорту.....	157
3.2. Маршрути руху автомобільного транспорту.....	164
3.3. Транспортна задача.....	184
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	195

Додаток А. КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ
РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНО-ДОРОЖНЬОГО
КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ДО 2015 РОКУ..... 202

Додаток Б. ПРОГРАМА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
МЕРЕЖІ МІЖНАРОДНИХ ТРАНСПОРТНИХ
КОРИДОРІВ В УКРАЇНІ НА 2006-2010 РР..... 213

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Україномовні

АПАМ	– Азійсько-Північно-Американська магістраль
ГУУАМ	– Грузія, Україна, Узбекистан, Азербайджан, Молдова
ЄЕС	– Європейське Економічне Співтовариство
ЄС	– Європейський союз
ЄТП	– Європейська транспортно-логістична інтеграція
ЄТК	– Європейський транспортний коридор
ЛС	– логістична система
ЛТ	– логістичний термінал
ЛТС	– локальна транспортна система
МТК	– міжнародний транспортний коридор
НАФТА	– Північно-Американська асоціація вільної торгівлі
ОЧЕС	– Організація Чорноморського економічного співробітництва
ПАС	– пункт автосервісу
ПЕК	– Пан'європейські транспортні коридори
СМАП	– служба міжнародних автоперевезень
ТВК	– територіально-виробничий комплекс
ТКТК	– трансконтинентальні транспортні коридори
ТЛС	– територіально-логістична система
ТСК	– транспортно-складський комплекс
ЧЕС	– Чорноморське економічне співробітництво
ЧТК	– Чорноморське транспортне кільце

Англомовні

BTL	– Bildspedition, Transport & Logistics, Світове експедирування, транспорт і логістика (швед.)
CFC	– Chlorofluorcarbon, фреон
EATN	– EuroAsian Transport Network, Євроазійська транспортно-логістична мережа
EDI	– Electronic Data Interchange, Електронний обмін даних

INCOTERMS	– Міжнародні торговельні терміни
LOCEU	– Logistics of the Outer Circle of the European Union, Логістика “зовнішнього кільця” ЄС
PEC	– Pan European Corridors – Пан’європейські коридори
PEN	– Пан’європейська транспортно-логістична мережа
PETra	– Pan European Transport Area, Пан’європейська транспортна зона
TCTC	– Transcontinental Transport Corridors, Трансконтинентальні транспортні коридори
TEDIM	– Telematics in Foreign Trade Logistics and Delivery Management, Програма розвитку телематики в управлінні логістикою та поставками в міжнародній торгівлі
TEN	– TransEuropean Network, Трансєвропейська мережа
TINA	– Transport Infrastructure Needs Assessment, Оцінка потреб розвитку транспортної інфраструктури
TIRS	– Transport Infrastructure Research Study – вивчення транспортної інфраструктури
TNT	– Thomas Nationwide Transport (назва голандської логістичної компанії)
TRACECA	– Transport Corridor Europe – Caucasus – Asia, Транспортний коридор Європа – Кавказ – Азія (або Євразійський)
UPS	– United Parcel Service, Об’єднана служба доставки

ПЕРЕДМОВА

Логістика як нова професійна дисципліна знаходиться у постійному розвитку й останніми роками потреба в її застосуванні не викликає ні в кого сумніву. У поточному столітті вона здійснюватиме дедалі потужніший вплив на всі сфери суспільного життя. Елементи логістики існували вже при зародженні людської формації, а в сучасній формі, як професійний бізнес, вона існує близько 50 років. Перші відомі економічні курси з логістики почали викладати в США у 60-х рр. XX ст., а як практична сфера логістика була відома в цій країні понад 100 років тому, що знайшло відображення навіть у художніх творах, зокрема в романі Ф. Кафки “Америка”.

Нині логістика входить до складу основних дисциплін підготовки економістів, менеджерів і спеціалістів, які працюють у сфері бізнесу в провідних країнах світу. В умовах сьогодення дедалі більшої ваги набуває застосування логістики у великому й малому бізнесі. Розвиток логістики відбувається за експонентою не лише у сфері бізнесу, а й у соціальних послугах. Вона є важливим елементом у роботі медичних установ, збройних сил, муніципальних структур, соціальних та екологічних служб країн, регіонів, міст, інтеграційних світових об’єднань, політичній діяльності, спортивних і виставкових заходах. Навіть найбільш засекречені організації використовують логістику. Наприклад, НАТО має відділ логістики, що виконує функції служби тилу. У 2004 р. Головне управління логістики створено в структурі генштабу ВС України. Навіть ЦРУ, ФБР, монархічна Британія та Ватикан мають логістичні служби. Враховуючи вищенаведене, стає зрозуміло, що логістика потребує представлення як нова дисципліна, ознайомлення широкого кола читачів з її цілями, суттю, ефективністю та можливостями.

Логістика є інструментом ефективного менеджменту в кожній галузі економіки, особливо у сфері послуг, яка останнім часом розвивається швидкими темпами. Однією із важливих сфер обслуговування є транспортні послуги. Отже, об’єкт транспортної логістики — транспортні потоки у всіх сферах діяльності, а предмет — їхня логістична організація, управління й вдосконалення.

Транспорт є важливою галуззю господарства кожної країни. У структурі ВВП нашої держави частка транспортних послуг перевищує 10%. Отже, вдосконалення транспортної галузі може забезпечити значний економічний ефект. Останній ще більш посилюється у зв'язку з надзвичайно вигідним транзитним розташуванням України на перехресті Євро-Азійських транспортних маршрутів та активною участю України в розвитку мережі Європейських та Євро-Азійських міжнародних транспортних коридорів.

Враховуючи вищевикладене, транспортна галузь є важливою ланкою посилення співпраці з Європейським Союзом і важливим чинником Євроінтеграційної стратегії України.

Розвитку транспортної галузі за роки незалежності України приділялася велика увага, що знайшло свій прояв у прийнятті низки нормативних документів, зокрема Законах України “Про транспорт”, “Про транзит вантажів” та ін., на підставі яких було розроблено й прийнято Програму розвитку мережі МТК в країні, Програму утвердження України як транзитної держави, Концепцію програми формування мережі логістичних центрів у системі міжнародних транспортних коридорів України та ін.

У цих документах приділяється увага логістичній складовій розвитку транспортного комплексу України та його інтеграції в європейську та світову транспортно-логістичні системи.

Цей посібник присвячено проблемам і перспективам розвитку транспортної логістики в Україні, враховуючи її євроінтеграційний стратегічний курс. У посібнику розглядаються такі питання:

- світовий ринок транспортно-логістичних послуг;
- транспортно-логістична стратегія Європейського Союзу;
- Європейські транспортні коридори і пан'європейські транспортні зони;
- інтеграція України у світову та європейську транспортно-логістичні системи;
- екологічні проблеми транспортної логістики;
- розвиток транспортної логістики в Україні;
- обслуговування споживачів і фірм автомобільним транспортом.

Він буде корисним студентам вищих навчальних закладів, які вивчають курси “Логістика” і “Транспортна логістика”, аспірантам, працівникам транспортно-логістичних компаній, науковцям і всім небайдужим до розвитку української логістики.

Автори будуть вдячні за зауваження й побажання щодо вдосконалення змісту та структури посібника, які просимо надсилати за адресою: м. Київ, Національний університет ім. Шевченка, географічний факультет, кафедра країнознавства та туризму, професору І.Г. Смирнову.